

Gazeta este de 2 ori: Mercuria si Sambeta F6i'a, candu concedu ajutoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri externe 12 fl. v. a. pe unu anu seu 2 1/8 galbini mon. sunatoria.

Anulu XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. correspondenti. — Pentru serie 6 cr. Tacs'a timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 27.

Brasiovu 16/4 Aprile

1873.

A p e l u !

Brasiovu in 21 Martiu 1873.

Avendu in vedere, ca industria a devenitu astadi unu factoru principalu la radicarea si promoverea starei materiale a unui poporu si constatandu, ca tocmai romanii, cari au mai mare necesitate de imbunatatirea starei materiale, imbracisedia mai pucinu acestu ramu de cultura, mai multi romani Brasioveni s'au asociatu pentru ca se latiesca si se promoveze meseriele intre romanii

Comitetulu provisoriu alu acestei asociatiuni implinindu decisulu adunarei generale apeléza la inteligentia romana, si mai cu séma la barbati de influentia si anume la dd. protopopi, preoti invetiatori comercianti etc. se capaciteze pre populu nostru despre avantajiele industriei si se indenne pre parinti a-si dá copii loru la meserie; si aflandu astufeliu de copii se se adresedia la subscrisii; cari voru face apoi dispositiunile necesarie pentru asiedierea loru pre la maiestri de meserie.

Dela copii se cere, ca se fia trecuti de 14 ani si se documenteze, ca sciu ceti si scrie.

Totu-odata se face cunoscutu, ca asociatiunea va ingrigi, ca copii de nationalitate romana asiediatu pre la maiestri de meserie, pre langa cualificarea in meseria loru, se cerceteze si unu cursu de invetiamentu pentru desvoltarea intelectuala; cari, fiindu parinti lipsiti de midiolóce, comitatulu va plati si tacele necesarie atatu la cursulu de invetiamentu, catu si la meserii, pana ce elevulu va ajunge sodalu (calfa). In modulu acest'a au parintii lipsiti siansele cele mai favorabili, ca ei fara se se mai chieltuiesca si fara se mai ingrigesca de intretinerea loru se-i véda pre acesti'a in decursu de 3—4 ani in o astufeliu de positune, incatu nu numai se se póta sustiené pre sine, ci se dé si parintiloru unu ajutoriu cu multu mai considerabilu, ca déca i-ar' tiené a casa.

Parintii cari voru voi a-si dá copii loru pre la meserii suntu rogati a se adresá mai intaiu in scrisu la subscrisii, aretandu ramulu industrialu la care voru se-i aplice, si acesti'a i voru incredintia despre dispusetiunile facute.

Comitetulu provis.

B. Baiulescu Dr. Nicolau Popu
pres. prov. secr. prov.

(Unu facu simile se nulu amane romanii de prin tóte cetatile si orasiele si apoi fideli executori ai statuteloru se nu obosimu a indemná, ajuta si ferici pe fratele nostru, ca-ce cu acesta adaugemu la fericierea natiunei. Red.)

Ce lucra comitetele centrale romane de prin diferitele comitate?

Astufeliu se intréba in aceste tempuri si cercustari, din cele mai grele pentru noi, totu sufletulu romanescu, tóta anim'a romana binesentitoria. Ce facu si ce lucra comitetele membriloru romani din adunările comitatense ale tieriei? Dá; pentru ca insielati in sperantiele nostre cele mai intemeiate, amagiti chiaru si din partea paroliloru inalte, dati fora crutiare in préd'a arbitriului adversariloru seculari, caroru noi pururé le-amu tinsu cu sinceritate si le tindemu si adi mana amica, respinsi mai de totu de pre terimulu legelatiunei si viatiei politice — inca totu ne-ar' mai fi remasu, nu unu refugiu,

nu unu locu de adapostu, unde se ne potemu reculege, se ne potemu otieí poterile, si pre langa buna intielegere si activitate neobosita se ne potemu incetu cu incetulu validita derepturile omenesi si nationali neprescriptibili. Intre aceste refugie mantuitoie numeramu noi, pre langa beserica si scola, inainte de tóte comun'a si comitatulu. Pentru aceste si in privinti'a agendelor si drepturiloru competinti ale acestora diet'a tieriei, chiaru in interesulu natiunei predominantie, nu potú trage stavile de totu omoritóie pentru noi.

Dér' ce lucra comitetele alegitoriloru romani de prin diversele comitate, locuite au mai preste totu, au in mare parte de romanii? Fórté pucinu seu mai nemica, ba inca mai pucinu si decatu nemica; ca-ce, dorere, de trei ori dorere! in multe comitate rom. intrebarea din titlu e „filius ante patrem“. In multe comitate si districte romane intieleginti'a nostra inca nece pana in diu'a de adi nu visedia a se organisá in atari comitate, necumu se misce ceva in interesulu aপরার si esoperarei drepturiloru, ce competu unei natiuni de numerulu si insemnatarea poporulu romanu in acésta patria. Diet'a tieriei ne dá legea pentru nationalitati, bine ca nu chiaru dupa gustulu si mesur'a cuvenita, dupa placulu nostru; dér' noi nu ne folosimu nici de pucinele ei favorii, ci ne multiumimu a ne plange, ca suntemu apesati! Ne dá legea municipale, buna rea, cumu e; noi inse in locu de a exploatá detiermuririle ei favorabili, punemu manile in sinu si strigamu: suntemu apesati! Ne dá legea comunale, ne recunósce nedependentia legale a besericei s. a. si a.; ci noi in locu de a ne apucá cu mani cu petióre de lucru, si prin lucru a ne castigá tempu si medie pentru recucerirea derepturiloru pierdute, tipamu pre tóte córdele si variantele: vai de noi, ca perimu de atata apesare! . . .

Pana candu óre acésta vaietara nedémna de numele romanu? Pana candu acésta indolentia, resemnatiune si nepasare, acestu fatalismu mohamedanu, care ne enervedia tóte fortiele si poterile, ne adórme conscientia nationale, si estmodu ne sapa siguru mormentulu esistentiei nationali — politice? Nu asiá, fratii mei romani, nu asiá si apera si revalidedia una ginte cu putere de viatia derepturile si libertatile, ce i se cuviniu. Ori-ce dereptu pretinde lupta, ca se-lu aperi si posedu in pace, pretinde lupta ca selu recastigi. In lupta continua sta viatia, cea politica ca si cea fisica. Dati dér' se ne impulpamu si sufulcamu la lucru din tóte partile, din tóte poterile. Dati, cu totii in unire, se reparamu gresielele politice, ce le-amu comisu in anil de curundu trecuti. Se ne aducemu aminte de acelu adeveru, ca fia-ce poporu merita guvernulu, ce-lu are; ca „unu poporu, ce nu combate, nu e demnu de libertate“.

Care ar' fi inse actualminte midioloculu si campulu celu mai acomodat, unde se ne concentramu activitatea nostra politica? Noi opinamu, ca cu preferentia in comuna si comitatu prin comitetele alese ori alegunde de membrii rom. ai adunariloru generali comitatensi. Atari comitate bine organisanduse in sene si aducunduse in legatura intre sene, ar' formá una falanga formidabile, a carei lupta valorósa totudéun'a de cu bunu tempu si cu tactu inderaptata prin corifeii nostri politici, ne-ar' stórce in susu si in diosu respectu si respectarea postulateloru nostre.

Intre aceste pucine comitate centr. rom. pana acumu organisate, impreuna cu cele din Aradu si Bihari'a merita cu derepta cuventu mentionare onorifica celu din comitatulu Clusiuului. Comitetulu acumu laudatu, in frunte cu cati-va barbati de anima, indresnimu a afirmá, ca sta deaporure la inaltimea misiunei sale, conduce cu desteritate si agerime destinele marei maioritati rom. din acestu comitatu, si nu omite nece una ocaziune de a reclamá cu energia derepturile poporatiunei romane, desi elu in adunările comitatului facia cu maioritatea maiestrita a virilistiloru maghiari nu odata e silitu a luptá lupt'a lui Leonid'a.

Se memoramu aici cate-va obiecte desbatute in siedinti'a din 29 Martiu a acestui laudabile comitetu; se le memoramu, nu numai spre laud'a lui, ci si spre impintenirea altora la asemeni pasi.

Discusiunea mai antaiu se deschise si incinse asupra §-lui 20 alu Art. de lege XIV din 1868, dupa care „adunările comunell-si alegu singure de sene limb'a protocolaria si a manipulari oficiali, ér' protocolulu e a se duce totu-odata si in acea limba, in care va pretinde 1/5 parte dintre membrii comitetulu comunale“. Acestu paragrafu, in legatura cu Art. XVIII din 1871 despre organisarea comunelor, e pentru noi de insemnatare vitale; pentru ca elu invólve un'a din dóue: au pastrarea limbei rom. estu pucinu la comunele si la vétrele romanesci, deci constituirea de atari notari, cari se ne scia limb'a perfectu; au din contra esilarea limbei strabune si din acestu din urma alu ei refugiu. De acea prelaudatulu comitetu afla cu cale, prin alaturatulu appellu *) indreptatu catra cele vreo 200 comune rom. din acestu comitatu ale face pre aceste atente si ale provocá cu totu adinsulu, ca ne-trecutu se se folosésca de acésta favóre a legii, si la cele mai deaprópe adunari comunali, tienende pentru revisiunea socotelorulu, se prochiame limb'a rom. de limb'a manipulari oficiali a comunei.

In legatura cu acésta comitatulu dispuse si formularea unoru principia si liniamente generali pentru statute comunali, corespondiatóie cerintiloru si giurtariloru nostre. Adeveratu, ca acésta nitiativa vine camu tardiu, de óre-ce si in comitatulu Clusiuului din cele mai multe comune s'au si susternutu acumu statutele comunali; cu tóte aceste predisele liniamente totu, speramu, nu voru fi fóra folosu, celu pucinu pentru acele comune, cari inca suntu inderetu cu susternerea statuteloru, seu caroru statutele déjà susternute póte pentru vre unu defectu de catra adunarea gen. a comitatului li se voru reindrumá.

Afóra de acea obiectulu preconsultariloru intre membri pentru adunarea comitatense procsima l'au formatu institutiunea virilistiloru, acésta adeverata péta intr'o leguire facuta in seclulu luminarei; mai incolo proiectulu regimulu pentru organisarea gimnasialoru, care proiectu normedia introducerea limbei maghiare ca limba a propuneri in tóte gimnasiile superiori, chiaru in cele confesionali si nemaghiare. Arbitriulu si violentia, camu vedemu, -si inaltia totu mai cutediatoriu capulu, si loviturile precalculate numai asiá le vomu poté paralisá cu succesu, déca vomu preveghia si noi di si nópte, pu-

*) Vedilu publicatu in nr. tr.

Red.

rurea gât'a a respinge cu demnitate și barbatia orce asaltu nedereptu și ostile.

Asiá este. Noi asiá credemu, ca acumu impregiurarile inse-si ne prescriu destulu de lamuritu tîenut'a de observatu. In batai resultatulu armatelor mari și triumfătorie nu odata s'au paralisatu in cea mai mare parte prin guerilele indresnetie ale celoru invinsi. Camu atari guerile politice ar' trebui, dupa modest'a-ne parere, se pórte adi și romanii, prin comitate și comune, in beserica și scóla. Caus'a nóstra cea pré derépta, drépta, justa și santa nu póte se ne lase unu minutu a ne indoi despre reusire. La lupta déra — (aici in patria! R.) — Viati'a consiste in lupta. Se ne luptamu, pentru cá se traimu și se aretam, ca traimu.

Dentatu.

Epistola deschisa.

Clusiu, 14 Februaru 1873.

(Urmare.)

Scimu toti, ca natiunea romana parte din vitregitatea mai vertosu a temporiloru trecute, parte chiaru și din propri'a vina a nóstra — este remasa fórté indereptu; scimu prea bine și aceea, ca singuru aceea fapta, cumca intr'atati'a secli n'amu peritu de pre faci'a pamentului, acést'a — de-si ne imple cu óre-care taria morale despre vengiósa vitalitate a némului romanescu, dér' totusi in sine nu e inca o garantia deplina, ca individualitatea nóstra nationale vomu poté o conservá si pre venitoriu.

Seclulu presentu in multe se difere de cei trecuti, — care poporu acumu nu desvólta destula energia in aperia sea, nu se silesce a se mantui de vitiurile și slabiciunile sele, nu desvólta o laboriositate necurmata și nu se nesuesce a se apropiá catu de curundu de gradulu inaintarei popóreloru celoru adevératu culte, in tóte ramurile barem sie mai necesarie, a sciintieloru, artelor, a economiei-rationale, a industriei, a comerciului etc. etc., unu atare poporu fara mantuire este espusu perirei.

Noi romanii unu poporu relative asiá de micu, nu avemu de felu poteri superflue: Candu — cá acumu — trebuie se ne straduimu cu indicite silintie de a repará in tempu scurtu atatea scaderi cate avemu, atunci, atunci necumu se fia prisósa, dér' e neaperatu necesaria, energiós'a conlucrare a tuturoru filorú natiunei.

Nu e de ajunsu dér', cá se lucre numai unii, éra partea cea mai mare se privésca cu manile in sinu fatigie ale celoru pucieni (asemenavere mai cu ale lui **Sisiphu** in mithologia), ci in marea labóre a regenerarei și intaririi unei natiuni remase asiá de tare indereptu cá a nóstra, este de lipsa cá se apucamu toti la lucru, si cumu ca in lini'a prima noi inteleginti'a romana se implinim cu unu zelu neadormitu oblegamentele nóstre sacre catra natiunea și patria.

Ací inse, precum si in tóte treburile nóstre nationale, ne sta in cale o fórté mare pedeca, adeca indiferentismulu prea latitu, séu cu altu cuventu nepasarea. Acésta cangrena róde grozavu și slabescé fórté corpulu natiunei romana; — panacandu nu ne mantuimu de ea: unu aventu doritu nu e cu potintia.

Tempulu e scumpu, nu potemu asceptá pana ce va succresce o alta generatiune mai vigorósa și de o crescere mai nationale și patriotica, ci noi generatiunea presenta insusi trebuie se incepemu lucrulu fara intardiare.

Deci dupa parerea mea e neamenabilu, cá propus'a consultatiune a pr. on. dd. redactori, se se intinda si asupr'a cestiunei ca: óre cum s'ar' poté desceptá din letargia partea aceea a generatiunei presente, care patimesce in ból'a indiferentismului, si pre venitoriu cum s'ar' poté mantui natiunea de acésta cangrena, carea face **imposibile** o repede inaintare, si in ce tipu s'ar' poté starui indemn in toti filii natiunei spre o via in-

teresare pentru totu ce privesce binele poporului, si in florirea natiunei și a patriei?

Nu sum asiá increditu, cá se me tîenú capace a ve dá invetiaturi, de óre-ce inse si eu mai de multe ori amu mediatu asupr'a intrebarei susu atinse, binevoiti a-mi concede cá se-mi spuú opiniunile mele modeste.

In catu pentru midiulócele generali, eu tóte cate amu socotitu de priincióse de a servi spre estirparea nepasarei și spre a reinviá si generalisá indemnulu la conlucrare pentru binele publicu, deja amu detaiatu in disertatiunea'mi tîenuta in 1868 la Gherl'a cu ocaziunea adunarei generale a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a și cultur'a poporului romanu *).

*) Modestele mele propuneri s'au fostu primitu in unanimitate de aceea pr. on. adunare generala, si punerea acelor'a in viétia s'a decisu inca atunci. — Totusi pana in diu'a de astadi nu s'a realizatu intr'adeveru, din acele patrusprediece proiecte nici baremu un'a singura. Ce — marturisescu sinceru — cu atat'a mai reu -mi pare, pentru ca mai alesu unele din acele propuneri s'ar' fi potutu realizá fara nici o greútate mare si fara spese, si pentru ca sum tare convinsu, ca o corresponsiatiória esecutare a acelor'a, ar' fi produsu si pana acum insemnate efecte salutarie. Deci appellediu la sentiulu nationalu zelosu alu tuturoru préstimati membri ai comitetului asociatiunei (dintre cari unu au si binevoitu a -mi assecurá spriginulu) ca luandu inca odata propunerile amintite sub pertractare, si cetindu totu atunce, nu numai manuscrisu-mi predatu, si nu numai opiniunile comisiunei esmisse — carea nu in tóte a intielesu bine intentiunea-mi — ci si nrii susu citati ai „Transilvaniei“, in cari o parte a proiectelor mele amu desfasiuratu mai limpede — se binevoiesca a face in fine, cá acele propuneri imodeste, se fia catu de curundu realizate chiaru in sensulu loru adevératu! — Unele dintre acele propuneri prea bine si fórté usioru s'ar' poté fi realizatu insusi pe calea besericésca, si nu me indoiescu, ca multu ar' promové intre poporeni interesarea pentru causele besericesci și scolare; si prin urmare nu pucinu ar' inaintá binele acelor'a, si prin acést'a tocma si inaintarea natiunei romane, ba ar' servi la vreme chiaru si istoriei nationale de unu isvoru fórté interesantu.

Adaugu aici, ca dupace am fostu deja tramisu manuscrisulu acestei „epistole deschisa“ la pr. on. redactiune a „Telegrafulu romanu“ — am fostu ferice de a primi unu exemplariu alu unei ordinatiune cerculare, ce a binevoitu a adresá Exc. Sa D. metrop. gr. cat. sub nr. cons. 495/1873 catra intregu clerulu archidiecepsan gr. cat. din carea cu viua bucuria și multumire mi iéu voie a estrage urmatórele passagia:

„Venimu prin acést'a a luá initiati'a la realizarea macaru in una parte a principiiloru salutarie desfasiurate in adunarea generala a Asociatiunei trne pentru cultur'a poporului romanu tîenuta in Gherl'a la 1868 de unu . . . si fiu alu natiunei si besericei nóstre, ordinandu prin acést'a cá: pre langa observarea si sustinerea si mai de parte a tabeli diptice (amintiarului), séu pomelniculu pentru binefacutorií vii si morti usitatu ab antiquo in beserica nóstra se se introduca in fia-care parochia cate unu protocolu deosebitu, in care se se inscrie de catra protopopulu tractuale mai antaiu numele, apoi tóte fundatiunile veru de ce natura se fia acele, precum si faptele demne de recunoscintia acelorú binefacutorií deja repausati, cari si-au cascigatu mai mari merite pentru beserica, scóla și cleru prin edificarea séu ajutorarea besericeilor, scóleloru séu prin ameliorarea subsistentiei clerului.

— Apoi acei binefacutori, cari si acum suntu in viatia, si cari intru adevérú au binemeritatu de beserica, scóla séu cleru — in gringindu-se de oficiale protopopesci, incredintiate cu inscrierea acestoru protocolé, precumu si autisti'a besericésca respectiva insarcinata cu pastrarea numitului protocolu parochiale, cá: inscrierea, pentru care personalminte remanu respondiatiórie, se se faca cu tóta precautiunea receruta, cá nu cumva se se strecore in ace-l'a numele cuiva numai din favoruri nemeritate. — Care protocolu se se perlega spre perpetuarea memoriei binefacutoriilor in fia-care anu una data, anume in dominec'a cea din urma a anului, cu care ocaziune paroculu locale dupa finitulu san-tei liturgie se tîena una cuventare ocazionale in

Nevoindu a prelungi pré tare epistol'a acést'a, me restringu a ve rogá, cá se binevoiti a ve luá ostená de a receti nr. 15, 16, 17 și 18 alu „Transilvaniei“ din anulu 1870, in care se afla tiparite tóte acele propuneri ale mele, cari au referintia la cestiunea presenta.

Iéra incatu pentru midiulócele speciali, eu neci aici nu potú servi cu nu sciu ce felu de arcane ingenióse, ci recomendu numai nesce simple modruri, cari potú fi cunoscute fia-carui omu cugetatoriu.

De astufeliu de midiulóce speciale socotescu din partemi urmatórele:

Credú de lipsa, cá: in foile redigiate de pr. st. d-vóstra se trageti atentiunea intelegintiei romane fórté adese-ori si cu unu stilu cutrieratoriu de anima — la daunele și periclele imense, cari amenintia intrég'a-ne natiune si insusi patri'a, in casu candu nu ne-amu nesui cu tóta poterea de a pune stavila seracirei și decadentiei poporului.

Credú de lipsa, cá in venitoriu se binevoiti a ve cuprinde inca si mai multu cá pane acumu cu pertractarea causelorú seracirei și a modrurilor, cari ne stau in potintia de a poté curmá acést'a si a inaintá bunastarea acelu poporu.

Credú de lipsa, cá se ne spuneti catu de adese-ori francu in facia, ca: preoti, professori, invetiatiort, amploiatu, negutiatori, industriasi etc. ce suntemu — mai toti parte chiaru uoi, parte parentii séu stramosii nostri din sinulu poporului amu esitu; amu crescutu cu prescur'a séu cu mamalig'a, ori altufeliu de ajutorie mai indirecte ale acestui'a poporu, séu amu crescutu din stipendie fundate de nisce binefacutori cu intentiune nobile, tocma pentru inaintarea natiunei insusi; spuneti-ne ca de vomu luá in socotéla tóte, vomu afla in ultima a-

beserica, redicandu si laudandu dupa merite pre binefacutori, inplorandu intru rogatiune dela Ddieu indurare si iertarea pecatorilor — si vecinulu repausu sufeteloru deja repausatilorú binefacutori — precum si indurarea, indelunga viatia — pace, sanetate si binecuventare cerésca preste binefacutorií cei vii!!

Prin introducerea astorufeliu de protocolé speramu despre una parte, ca sentiurile religiósé de binefaceri se voru desteptá si nutri in bunii nostri credentiosi, si la tempulu seu se voru reversá in celea mai pie si nobili binefaceri pentru beserica, scóla și cleru! — ér' sentiului de recunoscintia pentru indeplinitele binefaceri despre alta parte i se va dá cea mai nimerita si mai influentiatiória expresiune!!

Asteptamu dela clerulu nostru una caldúrosa imbraciosiare a acestei dispusetiuni a nóstre ce credemu ca va fi salutaru, si cantamu la conlucrare neobosita la realizarea ei!!!“

Candú me servescu si de acésta ocaziune de a-mi exprimá ferbintea-mi recunoscintia catra Exc. Sa D. metr. dr. I. Vancea și intregulu pr. v. consistoriu metropolitanu, pentru asta salutare initiatiua facuta spre realizarea in archidiecepsa gr. cat. a unei dintre propunerile mele, la carea — in privinti'a mentuirei numelorú si faptelorú de intunecimea uitarei ingrata a binefacutoriilorú mai de demultu repausati — fórté bine ar' fi a scruta si tóte documintele vechia afitórie in ladile besericesci, si candu esprimédiu si acea dorintia, ca din acele protocolé dnii protopopi se faca conspecturi tractuale si retienenduse unu esemplariu, unu altu esemplariu alu acelorú conspecte selu tramita pentru formarea unii summariu generalu — la Pr. V. ordinariate respective, reintregundu acele conspecte barem in cinci ani odata: me incumetu totu o data cu umilintia a me adresá deadreptulu atatu catra Exc. Sa D. metr. gr. or. br. de Siagun'a catu si catra toti PP. SS. DD. archierei ai nostri de ambele confesiuni, rogandule cu profunda onóre, cá se binevoiesca asiderea a face dispositiuni necesarie catra pr. on. cleru romanu, in interesulu compunerei asemenelorú protocolé si a serbatorescei manifestari a recunoscintiei pentru binefacutori; me rogu mai de parte si pentru spriginirea realizarei a eeluralte proiecte modeste ale mele din adunarea gherlana si indeosebi si aceluia, care privesce compunerea de ilustratele carti de lectura pe sém'a scóleloru nóstre poporale si mai inalte, in modrulu cum se póte vedé din nr. 17 și 18 alu „Transilvaniei“ din anulu 1870. I. V.

nalisa ca mai multu séu mai pucinu cea mai mare parte dintre noi traimu din sudórea poporului; deci aceste impregiurari inca ne facu de detorintia de a ne interesá caldurosu pentru binele lui. —

Spuneti-ne in totu feliulu de variatiuni: „Dloru preoti, protopopi etc. Ne predicati iubirea si ajutorirea aprópelui nostru si celelalte sante invetiaturi ale Mantuitorului; bine, dér' nu ve multumiti cu atata, — dati-ne si exemplu fapticu de a trai cá crestini adevérati; siliti-ve a scapa poporul din ghiarele miserii, — aveti acésta detorintia cá buni pastori, crestini, romani si patrioti; ba acésta recere si insusi interessulu-ve propriu: Déca nu ar' fi ecclesii, nu ar' fi trebuin-ta neci de preoti; ecclesi'a in cea mai mare parte tocma poporul de rondu o forméza; acelu poporu v'au alesu, séu in totu casulu pentru elu sunteti radicati in starea d-vóstra, acelu ve platesce, si déca acelu se va seraci, nu va mai fi cine se ve raspunda birulu“. — Spunetina: „Dloru ampoiati romani! D-vóstra inca sunteti alesu prin poporu; séu sunteti denumiti din respectu la acelu poporu; déca nu ar' esistá poporul romanescu, d-vóstra prin titlu de „romani“ nu a-ti fi capetatu aplicatiune, si, déca aveti salariu, acelu-lu trageti din contributiunea poporului“.

„Deci d-loru preoti, ampoiati, invetiatori si toti cei'alalti, cari asemenea ve sustieneti din sudórea poporului, aduceti-ve mai bine aminte de acésta, si interesati-ve mai viu pentru binele bietului poporu. — Aduceti-ve aminte, ca cu catu ve bucurati de o stare mai inalta, impreunata cu emolumente mai mari, si cu catu sfer'a-ve de activitate e mai lata, intr'aceea dimensiune cresce si oblegamentulu d-vóstre de a fi multumitori pentru beneficiile ce luati din birulu séu contributiunea poporului romanu!!“

(Va urma).

Representatiunea

romanilor din fundulu regiu adressata innalt. ministeriu reg. ung. de interne.

Escelenti'a Vóstra!

(Urmare.)

ad. I. Starea regatului Ungariei inainte cu 600, 700 si mai bine de ani, si interessulu lui in aperarea granitiilor tieriei, pre candu nu esistá militia stabila au adusu cu sine, de s'au formatu si la marginele provinciei Tranniei teritoriu de aperarea tieriei locuite de romani si in unele parti de secui, mai tardiu si de sasi, cari s'au impartitu asiá, dupa cumu cereau impregiurari de pre acele tempuri, primitive, si interesele comune de pre atunci ale locuitorilor.

Asiá a devenitu si crearea diferiteloru teritorie (scaune matere si filiali, tienuturi castrali si districte) ale fundului regiu, in trei cornuri ale Ardélului.

Districtulu Brasiovlui de vre-o 30 mile cuadrate (dimpreuna cu teritoriulu Branului) jace in cornulu tieriei catra resaritu, cu totulu isolatu de scaune si despartitu de acelea prin districtulu Fagarasiului si scaunele secuiesci, districtulu Bistri-tiei de 30 miluri patrute jace in altu capu alu tieriei la média-nopte si mai isolatu si despartitu de cele-lalte 9 scaune mici si adeca: Seghisió'a de 7—8 miluri cuadrate; Mediasiuulu de 8 mile patr. Cinculu de 7½ mile cuadrate, Cohalmulu de 7 mil. cuadrate, apoi Nocrichulu de 4 patrute si Sibiulu de vre-o 29 mile patrute (dimpreuna cu scaunele filiali ale Saliscei si Talmaciului), in fine Mercurea de 4 mile patrute, Siebesiuulu 3½ mil. patrute si Orastia 5½ mile patrute, se intindu in lungulu tieriei spre média-di dela scaunele secuiesci pana'n mediuloculu comitatului Hunedórei, parte intretiesute, parte si intrerupte prin comune si pamentu comitatensu; si acéstea municipie tóte la olalta nu au nici estensiunea comitatelor Hunedórei si a Albei de diosu (cu 155 mile patrute), si nu facu nici a 5-a parte a Ardélului, in care se afla pre langa cele numite 11 municipie mici numai 7 comitate si 2 districte mari, apoi 5 scaune secuiesci.

Nu mai incape nici o indoiéla, ca din punctu de vedere alu acéstei situatiuni teritoriale, nu se póte defendá nici recomandá sustienerea acelor 11

municipie din fundulu regiu, asiá precumu ele se afla astadi.

Acéstea teritorie intrunite in a. n. fundului regiu sub numele usurpatu de tier'a sasésca au esistatu firesce pana atunci, pana candu sistem'a de statu a Tranniei erá basata pre cele trei teritorie respective cele trei natiuni privilegiate. Inse cu caderea acéstei sisteme a caditu si legatur'a acésti'a teritoriala si nu mai póte avé ea astadi nici unu intielesu.

A mai avutu intielesu acésta sistema teritoriala resp. unitatea fundului regiu, in tempurile feudalismului, si pentru aceea, cacu locuitorii fundului regiu, fara deosebire de nationalitate si religione — dupa drepturile si asiediamintele loru vechi — cu toti dimpreuna, se bucurau de perfecta libertate personala si materiala si erau datori numai regelui Ungariei cu servituri militari si corónei cu contributiunea loru, si in asta privintia aveau acésti locuitori interese comune de asemené natura; pana candu in comitate domneau nobilii preste iobagi si in scaunele secuiesci inca se aflau asemenea institutiuni.

Dupa ce inse prin legile din 1848 libertatea personala si materiala s'a proclamatu pentru toti locuitorii tieriei si dupa ce atatu servitiile militari, catu si contributiunea intréga poporului tieriei inca mai dinainte, s'au regulatu dupa unele si acelea legi, dupa ce astadi conditiunile fia-carui locuitoriu cá cive alu statului sunt asemenea (?); apoi nici acéste interese comune aici amintite ale locuitoriloru fundului regiu, nu mai ceru unitatea acésti pamentu si impartirea lui de pana acumu, ci tóta insemnatarea si numirea de fundulu regiu este numai istorica.

Libertatea si drepturile locuitoriloru din fundulu regiu — de cari vomu vorbi la p. III — potu si trebuie se remana in valórea loru si fara impartirea teritoriala de pana acumu.

Unulu singuru interesu comune ce mai atinge pre toti locuitorii fundului regiu si respective municipiele acésti'a, este numai averea acelor'a, carea s'a administratu pana acumu de catra a. n. universitatea.

Inse, cá se vorbimu cu casu concretu — precumu d. e. averea locuitoriloru si comunelor, respective a companieloru desfiintiatului regimentu I. romanu de granitia a Ardélului nu cere, cá acéste comune se se intrunéca intr'unu municipiu séu provincia pentru ca acéste comune si teritorie granitieresce sunt situat — camu cá si comunele si teritoriele fundului regiu — in districtulu Fagarasiului, scaunulu Sibiului, Sabesiului, comitatulu Hunedórei si scaunele secuiesci dealungulu granitiei tieriei; asiá nici averea fundului regiu pentru administratiunea ei nu póte pretinde o atare unificare.

Despre acésta avere vomu vorbi mai pre largu la p. IV. si amintimu aici numai, ca cestiunea administratiunei acéstei averi, nu se póte mestecá cu cestiunea organizari politice, si nici un'a nu depinde dela ceea-lalta.

Déca din nici unu punctu de vedere nu se póte defendá si justificá unitatea fundului regiu in unu teritoriu si prin urmare nici o reprezentantia (universitate) si cu unu capu (comite), apoi remane numai acea intrebare de deslegatu: ca fire-ar' mai consultu si mai necesariu a se lasá tóte cele 11 municipie totu cá atatea autonóme séu a se imparti ele in mai pucine?

Déca consideramu, ca acéstea 11 municipie tóte facu de abiá a cincia parte a tieriei Ardélului, si ca cele mai multe din ele suntu fórté mici (3—8 mil. patrute si pucinu impopulate d. es. Seghisió'a cu 16, alu Mediasiuulu cu 27, alu Sabesiulu cu 11, Cinculu cu 22, Mercurei cu 10, Cohalmulu cu 18, Nocrichulu cu 11, Orastiei cu 13 comune etc.) si din acea cauza serfele administratiunei sunt nesuportabile de unde vine, ca parte se facu esactiuni asupritórie pre pucinele comune ale scaunului, parte se molestéza vistieria statului cu pretensiunile municipieloru pentru ajótore spre suportarea speselor administratiunei; déca consideramu, ca in fia-care din acéstea municipie mici trebuie se fia totu acelu statu si mecanismu de officianti administrativi, cá si in unu comitatu mare, dupa legea generala; apoi acésta disproporitiune nu póte se fia oportuna nici necesaria; — si noi in interessulu unei bune administratiuni (indigitandu si la § 11 si 90 alu art. dietalu 42—1870) nu potemu se recomandamu inal-tului regimu sustienerea tuturor celor 11 municipie ale fundului regiu, ci numai impartirea loru in celu multu 5 municipie si arondarea loru in interesselu inlesnirii administratiunei. —

Numerulu de cinci corespunde motiveloru aduse catu si situatiunei teritoriale; si acéstea cinci municipie potu fi:

1. Districtulu Brasiovlui dimpreuna cu comunele teritoriului Branului, cari istorice s'au tienutu pana pre la an. 1860, candu din eróre acéstea comune s'au incorporatu nenaturalmente la districtulu Fagarasiului de carele suntu prin munti fara comunicatiune despartite.

2. Asemenea districtulu Bistri-tiei; cari ambe districte potu remané cá s districtele loru invecinate: Fagarasiulu si nou creatulu districtulu Nasaudului.

3. Municipiulu Mediasiuulu, carele naturalmente este legatu de scaunele Seghisiórei, Cinculu si Cohalmulu.

4. Municipiulu Sibiulu cu alu Nocrichulu si unele comune mai aprópe din alu Mercurei; de sine se intielege cu scaunele filiali alu Saliscei si Talmaciului, cari istorice si legalmente s'au tienutu si se tienu de scaunulu Sibiulu, (si fundulu regiu) unde si adi se exercéda dreptulu jurisdictiunei politice.

5. Municipiulu Sabesiulu cu scaunulu Orastiei si cele-lalte comune mai de aprópe din alu Mercurei. Arondarea acéstoru municipie — de sine se intielege — ar' avé a se face in interessulu usurintiei si inlesnirii administratiunei; si cerendu necesitatea si interessulu si a altoru comune din comitatele invecinate ar' fi numai unu actu dreptu si intieptu, déca unele din acéste, de-si se ascépta o buna impartire a tieriei, s'ar' incorporá la acéstea municipie, si anumitu comunele Sacelu, Magu, Acéliu la municipiulu Sibiulu fiindu acéste de Sibiulu 2—3 miluri, iéra de Aiudu 10—11 miluri, de cari se tienu departate.

Acéstea cinci municipie, bine arondate ar' fi deci destulu de mari si impopulate si in stare de a-si portá tóte sarcinele administratiunei loru proprie, fara intrunirea si amesteculu cetatiloru libere regie, iéra acéste comune mici si neinsemnate, cari — fara a fi cetati libere regie, bá nici orasie in intielesulu adevératu, ci numai pretoriele unoru scaune — si anume: Mercurea cu 1300—1400 locuitori, Nocrichulu cu 900—1000 locuitori, Cinculu-mare cu 2600—2700, si Cohalmulu cu totu atati locuitori, — fiindu ele numai sate rurale fara comunicatiune, comerci si industria, nu se potu tractá altu-cumu decatu numai in rondulu celor-lalte comune rurale, pre cumu se tractéza adevératele orasie si comune mari, cu comerci si industria d. e. Saliscea si Resinariulu cu 5—6000 locuitori, Ciscadi'a cu 3—4000 in scaunulu Sibiulu, Poian'a cu 4—5000 locuitori in scaunulu Mercurei si alte multe asemenea sate.

In contra acéstoru impartiri si arondari nu se póte obiectá cu o viitória impartire generala a intrégei tieri, pentru ca in fundulu regiu si municipiele lui acumu are a se introduce o organizare; iéra acésti'a nu póte se fia iéra-si numai unu experimentu pre unu tempu, ci o organizare stabila, buna si fundamentala, precumu ceru interesele poporului, ale tieriei si ale statului; bá intieptiunea regimului ar' cere, cá acésta organizare se servéca de modelu.

(Va urmá.)

Prea Stimatule Dle Redactorul!

In articulu: „Noi in contra nóstra“ aparutu in nr. 23 si 24 ai „Gazetei Transivaniei“, ce redactati cu atata caldura si patriotismu, dlu corespundinte -si aduce a mente si de mene. Inse -mi pare reu, ca me presentéza pre una arena, unde nu amu figuratu.

Chiaru pentru aceea me sentiú detoriu, in interessulu adevérului, a face acésta mica rectificare relativa la modest'a mea persóna, si pre St. DV. a Ve rogá cu tóta stim'a, se binevoiti a o publicá in „Gazeta“.

Dlu coresp. in nr. 24 pag. 2 afirma, ca in adunarea inteligentiei si a poporului rom. din districtu, tienuta la 28 Nov. a. tr. eu a si fi luat parte la debateri, si graitu pentru propunerea dlu adv. Romanu, adeca: „Se alegemu“.

Nu dicu nemicu la acésta asertiune, ci me provocu numai la dlu coresp., la protocolulu susceptu in ace'a adunare, carele, credu, ca este la dispusetiunea dnice sale, — si la on. membri a-i acéstei adunari.

Ce este dreptu, parerea mea a fostu, se nu parasimu terenulu, ci se alegemu doi romani probati, inse dupace amu auditu, cum stau trebile, amu

tacutu, me amu supusu conclusului adusu de maioritate, si me amu si tîenutu de acel'a.

Mai incolo, dice dlu coresp. cumuca eu amu luat parte la una conferintia, tîenuta la dlu adv. Romanu, unde au fostu dd. Mateiu Popu Gridanulu, Sigismundu Popu, si altii.

Eu nu sciu nemicu de una atare conferintia, ma pe d. Sig. Popu nece nu amu avutu onórea alu vedé in Fagarasiu.

Adeveratu, ca dlu adv. Romanu me a invitatú in una séra la cina inainte de alegeri, unde a venitú mai tardiu si dd. Mateiu Popu Gridanulu, pretorulu Gridanulu, fiendu de facia d. v.-capit. si d. capit. Stanciu, inse atunci nu se a tîenutu nece una conferintia, ci ómenii s'au restrinsu la simple lamentari, si ingrigiri, cu care ocaziune d. Mat. P. Gridanulu a descoperitu, ca domni'a sa a venitú la Fagarasiu chiamatu, si tramisu de autoritati inalte rom., cá se salveze onórea districtului, — cá se pasiesca de candidatú in ambe cercurele electorali, si se trantésca pre cutare candidatú, eventualmente pre ambii.

Eu, audiendu aceste espuneri, nu -mi credeamu urechiloru, nece nu pricepeamu, ca ce va se mai fia? si astufeliu sub impressiunea acelorú cuvente misteriose me amu departatu.

Intru aceea dupa trei dile amu auditu, ca acele dnu se a retrasu, si se a dusu la ale sale.

Acest'a este adeverulu, cu privire la persón'a mea, in tota goletatea, si in tipulu acest'a amu enaratu lucrulu si atunci mai multoru domni, cu cari amu convenitu.

Fagarasiu 11 Aprile 1873. Micu

Noutati diverse.

— Dumineca se tîenú siedinti'a publica a stud. romani in faci'a unui publicu numerosu a carui'a complacere o si secerara prin aplause. In nr. v. mai pe largu.

Obiectele incurse pentru loteri'a in profitulu besericeí din Dev'a. (Urmare.)

Dna Carolin'a Orbonasiu Marinu. Una perina impletita de lana. Sasu-Regenu.

Unu siortiu de dame garnitu. Una manesca de camasia. Dna Maria Lemeny. Sasu-Regen.

Unu covoru de masa brodatu pe fileu. Dna Maria Swarz n. Marinu. Sasu-Regen.

Unu sasietu pentru manusi brodatu cu firu si metasa. Dra Maria Romanu. Aradu.

Treidieci fl. v. a. Dnisióra Marta Fagarasiu. Lipov'a.

Unu etui de sugara cu musica. Dna Alexandra Gligoru Mateiu. Sibiu.

Unu etui cu unu serviciu de mancare de argintu. Dna Catharina Riedel. Pietrosiani.

Unu portu-buchetu de sedefu cu emailu. Dna Theresa Koos. Dev'a.

Unu pulpitrú de cetitu sculptatu. Dra Iosefina Lobontiu. Sibiu.

Una perina de ace brodata. Dna Sandor de Barczay. Dev'a.

Una parechia vase de porcellanu emailate, una parechia sfesnice. Dna Elefteria Cristea. Sibiu.

Una vasa de porcellanu aurita pentru fructe. Unu sasietu pentru batiste. Dna Antonia de Barsay n. baronna Bruckenthal. Dev'a.

Unu pastratoriu de epistole brodatu cu perle. Dra Maria de Barsay. Barcea.

Una lupa. Dra Rosa de Barsay. Barcea.

Una perina brodata cu lana si metasa. Dra Elisa Szereday. Dev'a.

Unu tablou picturatu in oleiu de propria mana. Dra Lazaru Amalia. Dev'a.

Una parechia papuci brodati. Dra Lazaru Tini. Dev'a.

Una marca de carte brodata. Dsióra Lazaru Kata. Dev'a.

Unu portu-ace brodatu. Dra Naláczy Anda. Dev'a.

Una cutie de cartonu. Dra Sandor Erszy. Dev'a.

Una parechia vase de flori emailate, una satura de palisandru. Dna Maria Rosca. Sibiu.

Una vasa de porcellanu pentru fructe, una vasa de porcellanu pentru dulcétia. Dna Elena Popescu. Sibiu.

Una vasa de porcellanu pentru fructe, unu serviciu pentru óue de porcellanu marmoratu. Dna Lisa Lazariu. Sibiu.

Unu cuieriu de palisandru cu broderia. Dra Ermina Balomiru. Pest'a.

Duoi galbeni in natura. Dna Sofia Bardosy. Baitia.

Unu covoru de masa tiesutu de lana si metasa. Dna Susana Vintielieru n. Hentesiu. Ocn'a.

Una parechia papuci brodati. Dra Maria Apostolu. Pietrosiani.

Dóue corfe pentru flori lucrate de margele. Dra Gisella Laszlo. Dev'a.

Unu tragetoriu de clopotu lucratu din margele. Dna Spindler. Dev'a.

Unu covoru de patu brodatu cu lana. Dra Aurelia Bratu. Resinari.

Una carte de rugatiune lagata in catifea brodata cu argintu. Dna Matilda Popu. Cristeoru.

Loteria filantropica

pentru terminarea unei beserice romane din Dev'a.

Sortiuri 250.

Obiecte de aur, argintu, bronzu, cristalu, porcellanu, diverse metaluri, lemnuri pretiose, tablouri in oleiu bogatu incadrate, manufacturi elegante si artisticu lucrate; mai multe serviciuri de masa de argintu, una brosia de treidieci galbini, tóte obiectele in valóre de 3500 fl.

Nici unu obiectu nu este de pretiu mai micu de 5 fl.; cele mai multe valorédia dela 20 pana la 100 fl.

Pretiuulu unui losu 50 cr.

Tragerea loteriei in lun'a Augustu 1873 in prim'a di a adunarii generale a Asociatiunei pentru cultur'a poporului romanu, din Dev'a.

Obiectele castigate se voru spedia, reclamanduse pana la 30 Septembrie a. c.

Bilete de loteria se potu afla si la dna Constantia de Dunca-Schianu presiedintea comitetului loteriei in Dev'a.

Rugamu pre toti romani a spriginí acestu opu de binefacere.

Redactiunea „Gazetei Transilvaniei“ va avé sortiuri pentru giuru, si nu amana a provocá pe totu romanulu si roman'a a luá parte catu de caldurósa la acésta filantropia prin cumpararea de sortiuri. Redactiunea.

Espositiune publica in Dev'a.

In dilele de 13, 14, 15, 20, 21, 22, l. c. voru fi esposate tóte frumósele obiecte donate pentru loteri'a infintiatá pentru terminarea besericeí romane din Dev'a.

Intrare 10 cruceri.

La espositiune mai multe dómne si domnióre romane voru vinde losuri.

ad Nr. 287/crim. 1873. Renumitulu banditu Ioan Dajanu din Oisdea, comitatulu Albei inferióre, carele de doi ani incóce a comisu in mai multe cercuri ale Transilvaniei talharii infricosiate si carele si in Romani'a a fostu si póte dóra este si acumu in cercetare pentru omaruri, s'a ranitu greu in nóptea de 3 spre 4 Aprilie a. c. din partea unui consociu alu lui prin o puscatura de pistolu, in comun'a Cacova, si se afla acumu din preuna cu consocii lui Nicolae Savu si Dumitru Toaderu, tigani din Cacov'a, predati judeciului cercuale regescu subscrisu spre cercetare.

Saliste la 6 Aprile 1873.

Judeciulu cercuale regescu.

In absentia judelui cercuale regescu.

Nicolae Trónca
cancelistu reg.

Posta noua.

Marti in 22 Aprile n. dupa prandiu la 1/24 deput. Brasiovului Wächter convóca pe toti ale-

gatorii din orasiu si districtu spre a-si da reportu de cele facute in dieta si despre punctulu de vedere calu sustiene in caus'a regularii municipali pe fundulu regiu.

In ministeriulu ungur. de interne cons. min. Gustavu Groiss a primitu agendele de secretariu de statu.

Min. justitiei Pauleru a avisatu pe toti presied. judecatiloru de I-a instantia in Transilvani'a, cá sententiele judecatoresci mai inalte in restimpu de 3 dile se se si publice; fórté bine, ca-ce altufeliu br. Apór ar' mai abusa cu traganarile, unde nu i convinea. —

Delegatiunile in Vieu'a nu se invoiescu la oalta, cea maghiara nu vre a fi liberale la spesele comune, cea nam'iesca inse i face pressiune pentru.

In Romani'a senatululu romanu s'a eternisatu cu primirea proiect. de lege pentru infintierea bancai romane fondiarie. Se eternamu numele celoru ce lupata pentru acestu interessu nationale si noi. Pro votara:

Balsiu Panaitiu, Butculesu Nicolae, Burchi Nicolae (maioru), Cananau Serbanu, Cantacuzinu Constantinu, Cantacuzinu Ionu, Cerchez Constantinu, Cernovodenu Constantinu, Cortati Petre, Crapatorenu Ionu, Desliu Ionu, Docanu Ionu, Ghermanu George, Ghica Ionu, Ghica Gr. Scarlatu, Lungenu Petre, Maala Dimitrie, Manu Ionu, Solomonu Alesandru (generare), Stanulescu George, Stefanopolu Dimitrie, Lahovari Emanoilu, Bosianu Constantinu, Orescu Alesandru, Florescu Dimitrie, Moscu Grigore, Petrescu Ionu.

Numele senatoriloru cari au votau contra creditului fonciarú suntú:

Episcopulu de Buzau, Baticovenu Nicolae, Botenu Emanuilu (colonelu), Costa-Foru Dimitrie (colonelu), Crisoscoleu Alesandru, Iamandi Ionu, Lahovari Constantinu, Niculescu Alesandru, Racovitia Nicu, Vladoianu Stefanu (colonelu), Letiu Tache, Samurcasi Ionu, Veisa Teodoru, Belu Stefanu, Iacustenu Grigore (colonelu) ceilalti absentara.

Iepurenu a demisionatu.

Invitatiune.

Societatea pentru crearea unui fondu de teatru nationalu romanu, conformu decisiunii speciale aduse in anulu trecu in Timisióra, -si va tîenú adunarea sa generala in acestu anu in Caransebesiu la dominec'a Tomei in 15/27 si 16/28 Aprile a. c.

In urmarea acestor'a toti acei domni, cari dorescu a participá la predis'a adunare generala, suntú rugati, cá se binevoiesca a se insinú la subscrisulu presiedinte alu comitetului arangiatoriu pana in 24 Aprile st. n. cá asiá se se póta dispune de timpuriu cele de lipsa in privinti'a cuartireloru.

Caransebesiu in 9 Aprile n. 1873.

Leontinu Simonescu
presiedintele comitet. arangiatoriu.

Edictu.

Maria Morariu din Garboulu ungr., tractulu gr. cat. alu Clusului, casatorita cu Ioane Stoica din S. Paululu ungr. in 1850, pre care dupa una colocuire de 20 de dile l'a parasitu cu necredentia, fora a i se sci ubicatiunea, prin acest'a se provóca, cá in terminu de unu anu si una di se se presentze inaintea forului matrimoniale subscrisu, ca la din contra procesulu divortiale, urditu in contra ei, se va decide si fora dens'a in sensulu legiloru matrimoniali.

Tribunalulu matr. gr. cat. de 1-a instantia alu tractului Clusiu.

Clusiu in 1 Aprile 1873.

Gavrilu Popu
2-3
protopopu.

Cursurile

la bursa in 9 Aprile 1873 stá asiá:

Galbini imperatesci	—	—	fl.	—	cr. v. a
Napoleoni	—	—	8	69	—